

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Bosna a Hercegovina

[Všeobecné informácie o krajine](#)

2019

I. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Bosna a Hercegovina (BaH) patrí v súčasnosti k stredne-vyspelým ekonomikám, pričom z hľadiska tvorby HDP je najdôležitejší sektor služieb (asi 50 %), za ktorým nasleduje priemysel, stavebníctvo (asi 23%) a potom poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (asi 6%). Špecifickou črtou BaH je, že verejná a štátna správa je tretím najväčším hospodárskym sektorom. Dôvodom je to, že krajina, ktorej súčasná podoba bola vytvorená na základe tzv. Daytonskej mierovej zmluvy z r. 1995, má zložité a mnohoúrovňové administratívne členenie (2 entity - Republika srbská (RS), Federácia Bosny a Hercegoviny (FBaH) a distrikt Brčko). Napriek ekonomickej štruktúre, ktorá naďalej ostáva zraniteľná voči turbulenciám vonkajšieho ekonomického prostredia, však BaH ekonomika v uplynulých rokoch vykazuje solídny, viac ako 3% - ý, rast HDP hlavne v dôsledku domácej spotreby. Významnú časť príjmov domácností predstavujú aj remitencie diaspory (asi 10% HDP). Táto hotovosť sa však používa na priamu spotrebu a na rodinnú výstavbu a nie na investície.

V roku 2018 pokračoval aj pozitívny trend vývoja zahraničného obchodu, ktorý sa výrazne podieľal aj na celkovom raste HDP. Rast exportu do veľkej miere poháňaný vývozom do Nemecka a Talianska ako aj do Chorvátska, Srbska a Slovinska, pričom EÚ aj uplynulom roku bol hlavným obchodným partnerom BaH. Najdôležitejšími vývoznými položkami zostali kovy, kovové výrobky, minerály, a stroje. Paralelne s exportom došlo aj k rastu vývozu. Pozitívnu správou je aj pokračujúci pokles nezamestnanosti a v dôsledku stability meny aj pretrvávanie likvidity bankového sektoru. V BaH je oficiálnou menou konvertibilná marka (symbol BAM, KM), pričom od roku 2000 je fixným kurzom naviazaná na EURO (1 EUR = 1,95583 BAM, 1 BAM = 100 fenigov). Na druhej strane však priame zahraničné investície boli v roku 2018 len na úrovni približne 2% HDP a sú jednou z najnižších v rámci krajín západného Balkánu. Dôvodom tohto je rozdrobenosť inštitúcií trhu ako aj celkový stav podnikateľského prostredia. Špecifickou črtou BaH je napr., že nemá jednotný daňový systém. Jedinou jednotnou daňou na úrovni štátu je DPH, pričom príjmy rozpočtu závisia najviac od nepriamych daní, ako je daň z obratu a colné poplatky.

V neposlednej miere však aj vďaka celkovej makroekonomickej stabilite z medzinárodných ratingových agentúr Standard & Poor po roku 2018 aj v marci 2019 potvrdila úverový rating BaH na úrovni B resp. Moody's s B3 so stabilným výhľadom. Vonkajšie a vnútorné ekonomické parametre BaH sa podľa medzinárodných agentúr v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi nezhoršili.

Základné makroekonomické údaje o hospodárstve BaH za posledných 7 rokov:

Ukazovateľ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HDP (mld. EUR)	13,26	13,78	13,9 1	13,99	14,59	15,53 7	16,1*	16,8*
Rast reálneho HDP v %	0,9	-0,9	2,4	1,05	3,03	3,0	3,0*	3,1
HDP na osobu (EUR)	3788	3789	3872	3959	4145	4206	4880*	-
Miera inflácie (priemerná)	3,7	1,3	0,6	-0,3	-1,0	-1,1	1,3	1,4
Nezamestnanosť (% ILO)	27,0	28,5	27,5	27,5	27,7	25,4	20,5	18,4
Vývoz (mld. EUR)	4,3	4,19	4,46	4,57	4,59	4,81	5,82	4,5
Dovoz (mld. EUR)	7,7	7,64	7,60	8,07	8,10	8,25	9,43	7,32
Devízové rezervy (mld. EUR)	3,29	3,33	3,59	4,01	4,34	4,41	5,39	5,942
Zahraničný dlh (mld. EUR)	3,25	3,68	3,87	4,32	4,44	4,53	-	
FDI (mil. EUR)	357,2	307,3	205,	398,8	243,7	144,8	388,0	409*

			4			1	*	
--	--	--	---	--	--	---	---	--

*Odhad

** Zdroj: Doing Business (<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/bosnia-and-herzegovina>). Ide o HND na osobu v USD.

Pozn: Štatistický úrad Bosny a Hercegoviny zatiaľ nezverejnil výšku zahraničného dlhu a HDP na osobu za rok 2018.

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Priemysel

Ťažba a hutníctvo železa a farebných kovov

Na území BaH sa nachádzajú hospodársky významné ložiská železa, mangánu, niklu, kobaltu, chrómu, olova, zinku, antimónu a bauxitu. Ťažobné a spracovateľské kapacity sa nachádzajú v okolí Zenice, Mostaru, Jajca, Banja Luky a predovšetkým Tuzly, kde sa ťaží aj kamenná soľ, kamenné uhlie a vysokokvalitný vápenec pre výrobu stavebných hmôt. Spracovateľské závody, z ktorých najväčšie sú Unis Pobjeda Goražde, KrajinaMetal v Bihači a FEAL Široki Brijeg, vyrábajú hliníkové profily, oceľové drôty, žeriavy, náradie, valcované plechy a hutnícke výrobky. Hutnícky a kovoobrábací priemysel patria k najvýznamnejším v BaH.

Strojárstvo

V BaH sa nachádza niekoľko závodov, ktoré vyrábajú komponenty pre svetové značky, ako sú VW, Škoda, Man, Audi, BMW, Fiat a pod. Ďalej sa v BaH vyrábajú elektromotory, transformátory, kompresory, hydraulické prístroje, poľnohospodárska technika, elektrorozvody a stĺpy diaľkového vedenia.

Priemysel odevný, kožiarsky a obuvnícky

Ide o odvetvie s dlhoročnou tradíciou, ktorého výrobky BaH vyváža prevažne do Nemecka a Talianska. V sektore už roky prebieha modernizácia výrobných kapacít a zavádzanie nových technológií. Vyrábajú sa vlnené, syntetické aj kombinované tkaniny, všetky druhy obuvi, vlnená konfekcia, oblečky, kožená aj textilná galantéria, módne i športové oblečenie. Výrobné závody sú prevažne malé, zamestnávajú 50 až 80 zamestnancov. Najväčším podnikom v sektore sú bavlnárske závody v Mostare, ktoré boli na jeseň 2003 predané nórskeму investorovi.

Priemysel drevársky a papierenský

Lesná pôda tvorí 53% územia BaH a drevo je teda považované za jedno z najväčších prírodných bohatstiev BaH. Aj keď nie sú spracovateľské kapacity zďaleka plne využité, každoročná ťažba dreva sa odhaduje na 2 milióny m³. Prevažná časť dreva sa ale vyváža v nespracovanom stave, rozsiahla je ilegálna ťažba dreva na vývoz. Výroba nábytku je jedným z najúspešnejších vývozných odvetví BaH, ďalej sa vyrábajú stavebné komponenty, parkety a podlahoviny, drevené obaly. Papiernický priemysel produkuje obalové materiály, vrecia, toaletný papier a celulózu, aj keď sa odhaduje, že spracovateľské kapacity tohto odvetvia sú využité maximálne na 15-20%.

Energetický sektor BaH

BaH je sebestačná vo výrobe elektrickej energie, ktorá sa v oboch entitách vyrába vo vodných a tepelných elektrárnach (výhradne uhoľných). Momentálne sa angažujú v projektoch výstavby obnoviteľných zdrojov elektrickej energie zahraničné spoločnosti predovšetkým z Nemecka, Nórska a Rakúska (veterné a slnečné elektrárne, biomasa). V prípade plynovodov existujú konkrétne plány pre rozšírenie existujúcich smerov pre zabezpečenie plynifikácie na celom území BaH. BaH nemá vlastné zásoby plynu a ani žiadne zásobovacie kapacity. V roku 2018 bola schválená Rámcová národná energetická stratégia, ktorá však skôr predstavuje len sumár návrhov a cieľov jednotlivých entít ako jednotnú celonárodnú stratégiu rozvoja energetického sektora. Z tohto dôvodu aj

v energetickej oblasti každá entita naďalej presadzuje svoje ciele a v prvom rade realizuje vlastnú energetickú politiku.

Ropa

Na základe súčasne známej úrovne výsledkov geologických prieskumov z minulého storočia, sa v oblasti severovýchodnej BaH odhadujú zásoby surovej ropy na 355 miliónov barelov, čo zodpovedá cca 50 mil. ton. Tieto výsledky dávajú dôvod pre ďalšie prieskumy v budúcnosti, pretože existujú reálne možnosti nájdania bohatých ropných ložísk. S ohľadom na nedostatok finančných prostriedkov ťažba ropy však v súčasnej dobe prakticky neexistuje a BaH je takmer stopercentne závislá na dovoze ropy, ktorá sa spracováva v dvoch rafinériách na území RS: rafinéria Bosanski Brod (severná hranica s Chorvátskom) a olejárskej rafinéria Modriča (východne cca 40 km od Bosanského Brodu). Obe spoločnosti, spoločne s distribučnou spoločnosťou "Petrol", Banja Luka, vo februári 2008 privatizovala ruská spoločnosť Zarubežneft resp. jej dcérska spoločnosť "Neftegazinkor", ktorá sa stala majoritným akcionárom všetkých troch spoločností. V rafinérii Bosanski Brod sú v prevádzke 2 technologické linky s max. možnou kapacitou spracovania 4,32 mil. ton ropy ročne (stará linka 1,32 mil. ton ročne s minimálnou prevádzkou, nová linka s kapacitou 3 mil. ton ročne bola uvedená do prevádzky v roku 1991). Súčasná kapacita, po rekonštrukcii olejárskej rafinérie Modriča, ktorá bola vykonaná už ruským vlastníkom ihneď po privatizácii, je 60 000 ton olejového destilátu, z ktorého sa vyrába okolo 45 000 ton základných radov motorových olejov vrátane mazív a 15 000 ton tvrdého a mäkkého parafínu. Olejárska rafinéria Modriča má maximálnu výrobnú kapacitu až 150 000 ton olejov a mazív.

Celková spotreba ropných produktov v BaH sa odhaduje na úrovni cca 1,5 mil. t a dovoz ropných derivátov je realizovaný zo susedných krajín Chorvátska, Srbska, Čiernej Hory a taktiež z Maďarska. Najviac spotreby ide na sektor dopravy 70%, priemysel 12%, domácnosti 10%, poľnohospodárstvo 8% a služby 2%.

Distribučná sieť PHM

V BaH je v súčasnej dobe v prevádzke okolo 800 čerpacích staníc, z ktorých najviac prevádzkuje chorvátsko-maďarské konzorcium INA / MOL prostredníctvom svojich dcérskych spoločností Holdina Sarajevo, Interna Mostar a Energopetrol Sarajevo. V marci 2013 prevzala srbská spoločnosť NIS (ruský Gazprom vlastní 56 % akcií) všetkých 28 čerpacích staníc OMV. Tieto ČS sú teraz prevádzkované pod značkou Gazprom a NIS Petrol. NIS má v pláne dosiahnuť 15 % podiel na trhu BaH. Z hľadiska konkurencieschopnosti, nákladov a ziskovosti je toto množstvo neúmerne vysoké, pretože veľa púmp je prevádzkované len s minimálnou maržou. Každý rok sa preto ukončí z tohto dôvodu prevádzka desiatok benzínových púmp.

Plyn

BaH nemá vlastné zdroje prírodného plynu. Zásobovanie je úplne závislé na dovoze. V súčasnej dobe sa plyn dováža z iba jediného zdroja - Ruska, a to jediným plynovodom - na trase Ukrajina - Maďarsko - Srbsko (Šelak hraničný bod BaH v blízkosti mesta Zvornik). Tento jediný plynovod pokračuje v smere Kladanj - Olovo - Sarajevo - Visoko - Kakanj - Zenica. Celková dĺžka plynovodu je 194 km, jeho projektovaná kapacita je 10 mld. m³/ročne. Ročná spotreba prírodného plynu je na úrovni cca 320 mil. m³. Súčasná zmluvne zaistená prenajatá kapacita plynovodu pre potreby BaH činí 750 mil. m³, odhad skutočných dovozov je na úrovni 300-500 mil. m³. Predpokladaná potreba prírodného plynu v BaH má do roku 2020 stúpať na úroveň až 1 407,3 mil. m³, z toho 863 mil. m³ vo FBaH, 519 mil. m³ v RS a 25,2 mil. m³ v Dištrikte Brčko. Vláda BaH plánovala výstavbu nového plynovodu Bosanski Brod - Zenica v hodnote cca 50 mil. EUR, ktorým by došlo k napojeniu na plynovodnú sieť v Chorvátsku. Existuje dohoda aj medzi entitnými vládami FBaH a RS o výstavbe úseku Zenica - Doboj pre FBaH a úseku Doboj - Bosanski Brod, vrátane odbočky do Banja Luky, pre RS. Z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov ako aj politickej vôle sú však všetky projekty dočasne pozastavené. Na strane druhej však RS má v úmysle postaviť vlastný plynovod, tzv. "Projekt Sava" (ktorý údajne podporuje aj Gazprom) bez účasti FBaH, ktorý predpokladá výstavbu plynovodu vedúceho od mesta Bosanski Novi na chorvátsko/bah (RS) hranici do mesta Zvornik na srbsko/bah (RS) hranici. Tým by sa plynovod úplne vyhol územiu FBaH. V roku 2013

podpísala BaH, spolu s Albánskom, Chorvátskom, Talianskom a Gréckom, vyhlásenie o podpore výstavby Transjadranského plynovodu (TAP), ktorý má privádzať plyn do južnej Európy cez Turecko z Azerbajdžanu (plynovod TANAP). Napriek schváleniu energetickej stratégie v roku 2018 táto otázka nebola doriešená a nedošlo k synchronizácii záujmov RS a FBaH ani v otázke budovania ďalšieho plynovodu v BaH.

Elektrická energia

V BaH existujú 3 výrobné a distribučné elektrárenské spoločnosti: vo FBaH Elektroprivreda BiH a Elektroprivreda HZHB (Elektroprivreda Hrvatska zajednica Herceg-Bosne) a v RS je to Elektroprivreda RS. Spoločnosti sú nezávislé, zodpovedajú za zásobovanie elektrickou energiou najmä do svojich entitných sietí. Všetky spoločnosti sú vo vlastníctve entít. Elektroprivreda BiH a Elektroprivreda RS sú čistými vývozcami elektrickej energie. Prenosová sústava vysokého napätia je spravovaná spoločnosťou "Elektroprenos" (Transco), Banja Luka, ktorá je spoločným vlastníctvom RS a FBaH. Bosna a Hercegovina je sebestačná vo výrobe elektrickej energie, ktorá sa v oboch entitách vyrába v prvom rade v tepelných (výhradne uhoľných) elektrárňach ako vo vodných. Vo FBaH je celková inštalovaná kapacita energetických zdrojov 1 650 MW. Ročná výroba sa pohybuje okolo 7 295 GWh, z toho 1545 GWh z vodných elektrární (Jablanica, Grabovica, Salakovac a malých vodných elektrární) a 5 750 GWh z elektrární termálnych (Tuzla 49% a Kakanj 30%). V Republiky srpskej je inštalovaný výkon vodných a tepelných elektrární (vrátane podielu z elektrárne Dubrovnik v Chorvátsku, na ktorej sa 50 % podieľa spoločnosť Elektroprivreda Republiky Srbskej) cca 1 220 MW, z toho 735 MW tvoria vodné a zvyšok 485 MW tepelnej elektrárne. V roku 2012 bol vládou FBaH predstavený tzv. "Strategický plán rozvoja energetického sektora FBaH", ktorý predpokladá v nasledujúcich rokoch výstavbu 6 termoelektrární, 6 veterných elektrární, 13 veľkých a 25 malých vodných elektrární na riekach Neretva, Sana, Vrbas, Bosna a Bioštica, v celkovej hodnote 5 mld. EUR. Elektroprivreda BiH, Sarajevo investovala 16 mil. BAM (8 miliónov eur) do projektovej dokumentácie na výstavbu 6 elektrární, z toho 3 HE Vranduk, Ustikolina a Unac a 3 TE Tuzla, Kakanj a Bugojno.

V poslednom v období v oblasti energetiky v BaH je aktívna ČĽR, ktorá realizuje výstavbu 7. bloku tepelnej elektrárne v Tuzle s výkonom 450 MW s plánovaným rozpočtom cca. 840 mil. Euro je aj najväčšou investíciou v energetickom sektore v BaH. Výstavbu realizuje konzorcium firiem z ČĽR z úveru Exportnej banky ČĽR. Napriek tomu, že otázka financovania bola napadnutá zo strany Energetickej charty a taktiež výhradám EÚ projekt v roku 2018 dostal súhlas vlády FBaH (ako aj jednej z komory PZ FbaH), ktorá poskytla potrebnú garanciu na úver.

Stavebníctvo

Hlavným novobudovaným objektom ostáva pokračujúca výstavba doteraz v krajine jedinej diaľnice zo Sarajeva smerom na severozápad k mestu Zenica. V posledných rokoch v prvom rade vďaka investorom z arabských krajín rastie záujem aj o výstavbu domov/bytov a hotelov, čo má pozitívny dopad na stavebníctvo.

Polnohospodárstvo

Vzhľadom k hornatému terénu BaH je v poľnohospodárstve zastúpená predovšetkým živočíšna výroba, chov hovädzieho dobytka, oviec a kôz na mlieko aj na mäso, hydiny, miestami (najmä v RS) aj chov ošípaných. Ročná výroba mlieka činí cca 225 miliónov litrov. Základom poľnohospodárstva v BaH sú veľmi malé farmy, kedy 65% farmárov vlastní menej ako 3,5 ha a má nanajvýš 3 kravy. Veľkosť fariem je limitujúcim faktorom pre ich efektívne uplatnenie na trhu. V priehradných nádržiach na riekach sa chovajú pstruhy a ďalšie sladkovodné ryby. Medzi vývozné artikly patria okrem iného aj minerálne vody, vína (Žilavka a Blatina), syry, ovocie a výrobky z neho. Z rastlinnej výroby je významné pestovanie ovocia (jablka, slivky, hrušky, marhule a broskyne ale aj dule), lesných plodov (v prvom rade maliny) a hrozna, hoci vinice a sady boli značne poškodené vojnovými udalosťami. Priaznivejšie podmienky pre rastlinnú výrobu sú v severnej nížinnej časti Bosny, kde sa pestuje kukurica, pšenica, krmoviny, technické plodiny (slnečnica, sója), a tiež na juhu v Hercegovine

(ovocinárstvo – mandarínky, broskyne, granátové jablka, figy). Bosna a Hercegovina je v produkcii obilia nesebestačná. Pestuje sa tiež tabak a chmeľ. Medzi najväčšie prekážky optimálneho rozvoja rezortu patria v prvom rade roztrieštenosť riadenia (na entitnej a vo FBaH aj na kantonálnej úrovni, celoštátnej inštitúcie neexistujú - s výnimkou Štátnej veterinárnej správy - alebo ešte len vznikajú za prudkých kompetenčných sporov), neexistencia celoštátneho katastra nehnuteľností, pretrvávajúce kolektívne vlastníctvo najlepších pozemkov a rozdrobenosť súkromných fariem.

Služby

Cestovný ruch a turistika

BaH má veľký záujem o rozvoj infraštruktúry v oblasti cestovného ruchu a turistiky, predovšetkým zimnej. Počty turistov však naďalej kolíšu. Agentúra na podporu investícií FIPA vydala nemalé prostriedky na výrobu a vysielanie na významných zahraničných televíznych kanáloch, predovšetkým CNN, niekoľkých propagačných spotov, ktoré predstavujú Bosnu a Hercegovinu ako atraktívnu turistickú destináciu a súčasne aj vhodné miesto k zahraničným investíciám. Zahraniční návštevníci BaH sa aj naďalej regrutujú najviac z krajín bývalej SFRJ, tj. Srbska a Čiernej Hory, Chorvátska, Slovinska (návštevníci z týchto krajín sú však väčšinou podnikatelia) a Macedónska. Kým domáci turisti dávali prednosť kúpeľným miestam, zahraniční väčšinou uprednostňovali pobyt v horských strediskách. Nedostatočná a neadekvátne úroveň dopravnej infraštruktúry však do určitej miery obmedzuje rozvoj turistiky. V ostatnom období sa zvýšil prílev turistov najmä z krajín Blízkeho Východu.

Maloobchod

Maloobchodná sieť je v BaH naďalej značne segmentovaná; viac ako 35% celkového maloobchodného obratu realizovalo sedem najväčších maloobchodných firiem: Bingo, Konzum/Mercator, VFkomerc, Tropic Centar, Omega a Merkúr. Sú to spoločnosti, ktoré sa sústreďujú predovšetkým na predaj potravín a spotrebného tovaru.

Doprava a výstavba dopravnej infraštruktúry

Významnú úlohu v BaH zohráva cestná osobná a nákladná doprava. Preprava tovaru po železnici zaznamenáva každý rok mierny pokles. Niekoľko BaH firiem intenzívne využíva chorvátsky námorný prístav Ploče v strednej Dalmácii (medzi Splitom a Dubrovnikom). Sú to predovšetkým spoločnosti z chemického a kovospracujúceho priemyslu, menovite Tuzla Hemijska Industrija, Mittal Steel Zenica, bane v Zenici, Tuzla a v Milići, firma Aluminijski Mostar, ktorá naplňuje až 60% kapacít prístavu, atď. Osobná železničná doprava už niekoľko rokov stagnuje v oboch entitách.

Najvýznamnejším infraštruktúrnym projektom je výstavba diaľnice na koridore 5c, ktorá bude nadväzovať na chorvátske diaľnice A10 a A5 a maďarskú diaľnicu M6 a v budúcnosti by mala prepojiť Budapešť s chorváckym prístavom Ploče. Celková projektovaná dĺžka na území BaH je 340 km, z čoho 75,5 kilometrov predstavujú tunely a 33 kilometrov mosty. Na severnej BaH-chorvátskej hranici začne trasa diaľnice v mieste Svilaj (medzi mestami Bosanski Brod a Bosanski Šamac). Projekt predpokladá, že BaH územie na juhu opustí diaľnica v mieste Zvirovići (v r. 2013 otvorený diaľničný hraničný prechod do Chorvátska – Bijača), juhozápadne od BaH pútnického miesta Medžugoria a v Chorvátsku bude pokračovať do Ploče. Problematickým bodom realizácie projektu je prijímanie rozhodnutí - nájdenie konsenzu - o trase ako aj o realizátorov výstavby. V roku 2014 boli uvedené do prevádzky 2 úseky – obchvat Sarajeva v smere na Mostar až po Tarčin a diaľničný tunel medzi Kakanjom a Zenicou-juh. BaH má k dispozícii 1 mld. EUR finančných prostriedkov medzinárodných finančných inštitúcií EBRD, EIB určených práve na výstavbu koridoru 5c. Po prijatí potrebných legislatívnych zmien v decembri 2017 sa však otvorila cesta k čerpaniu zdrojov ale do konca roka 2018 však nebolo prijaté konečné rozhodnutie ani o trase ani o realizátorov výstavby.

Telekomunikácie

Telekomunikačný trh bol v ostatných rokoch liberalizovaný a bol vytvorený regulačný rámec podľa štandardov EÚ. Komunikačná regulačná agentúra BaH (CRA) odovzdala koncom roku 2004 trom BaH spoločnostiam licencie operátorov mobilnej telefónie. Sú to BH Telekom, HT

Mostar a Telekom RS. Internet je dostupný na väčšine územia BaH, pričom sieť bola modernizovaná, aby podporovala HSPA technológiu. Počet pevných telefónnych liniek klesol na 21 %. Predplatený internet má 14,5 % používateľov.

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Európska únia (EÚ)

Hlavným zahraničnopolitickým cieľom BaH je členstvo v Európskej únii (EÚ), ktorý má jednoznačnú podporu celého politického spektra a väčšiny BaH verejnosti.

V júni 2008 bola podpísali EÚ a BaH Dohodu o stabilizácii a pridružení (SAA), ktorá však vstúpila do platnosti k 1. 6. 2015. Vo februári 2018 BaH strana zaslala odpovede na dotazník EK čo bolo považované za úspech eurointegračného procesu. Hlavným nástrojom pomoci EÚ v BaH je program predvstupovej pomoci IPA. V programovom období IPA II (2014-2020) činí ročná alokácia cca. 41 mil. Eur celkovo za celé obdobie 2014-2017 165 mil. Eur. Okrem IPA II je v BaH využívaný ešte Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva, ktorý rozdeľuje ročne cca 1-2 mil. EUR. V uplynulých rokoch boli schválené národné stratégie dôležité pre využívanie pomoci EÚ. V roku 2017 to bola stratégia rozvoja poľnohospodárstva v roku 2018 bola prijatá národná stratégia pre rozvoj energetiky.

V BaH pôsobí Úrad osobitného predstaviteľa EÚ (EÚSR) spojený Delegáciou EÚ a vojenská misia EUFOR Althea (600 príslušníkov), ktorá je nástupcom (od decembra 2004) misie NATO SFOR. Náplňou činnosti EUFOR je výcvik BaH vojsk a dohľad nad implementáciou Daytonských mierových dohôd.

Od 15. 12. 2010 občania BaH, ktorí vlastnia biometrické pasy pre krátkodobé pobyty (do 3 mesiacov) v tzv. schengenských krajinách (tj. vrátane SR) nepotrebujú víza (od 15.10.2014 platia v BaH iba biometrické pasy).

Severoatlantická aliancia (NATO)

BaH bola v roku 2006 prijatá do programu Partnerstvo pre mier (PfP), v roku 2008 dostala tzv. intenzifikovaný dialóg" a 5. decembra 2018 NATO vyjadrila pripravenosť prijať prvý ANP BaH (čo v BaH interpretujú ako aktiváciu MAP). Vstup BaH do NATO (na rozdiel od členstva v EÚ) však nemá jednoznačnú podporu celého politického spektra BaH a verejnosti. Predstavitelia RS nesúhlasia s aktiváciou MAP a prijatím prvého ANP. Príslušníci OS BaH sa zúčastňujú aj v misiách NATO a mierových operáciách OSN.

Ďalšie organizácie a zoskupenia:

BaH je členom OSN (od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2011 bola dokonca nestálym členom Bezpečnostnej rady OSN), Rady Európy (BaH bola od mája do novembra 2015 predsedníckou krajinou), Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), PfP, Únie pre Stredozemie, Stredoeurópskej iniciatívy (CEI, v roku 2016 predsednícka krajina), Stredoeurópskej zóny voľného obchodu (CEFTA).

Najdôležitejšie regionálne organizácie, ktorých je BaH členom:

- Rada pre regionálnu spoluprácu (RCC)
- Proces spolupráce juhovýchodnej Európy (SEECP)
- Jadransko-lónska iniciatíva
- Regionálna iniciatíva pre migráciu, azyl a utečencov (MARR)
- Iniciatíva spolupráce južnej Európy (CESI)
- Medzinárodná komisia pre povodie rieky Sávy

Prístupový proces BaH do Svetovej obchodnej organizácie (WTO)

Pracovná skupina pre prístup BaH do WTO bola zriadená v júli 1999 a v októbri 2002 BaH predložila memorandum o zahranično-obchodnom režime. Vo februári 2007 predložila BaH revidované ponuky za oblasť tovarov a služieb. Naposledy sa zasadnutie pracovnej skupiny uskutočnilo v júni 2013. Podľa Európskej komisie má prístupový proces BaH do WTO strategický charakter pre stabilitu celého balkánskeho regiónu. BaH podpísala stabilizačnú a asociačnú dohodu s EÚ a pristúpila k dohode CEFTA. Uskutočnili sa mnohé dôležité reformy (colný zákon,

určovanie colnej hodnoty, pravidlá pôvodu, prechod kompetencií na centrálné štátne inštitúcie, technické predpisy, sanitárne a fyto-sanitárne opatrenia, štátna pomoc). Subvencie do priemyslu (vzhľadom na nedostatok financií) sú obmedzené, kompatibilné s pravidlami WTO. Prístupové rokovania neboli dokončené ani v roku 2018, pričom ich rýchlosť závisí aj od rýchlosti implementácie legislatívy.

Bosna a Hercegovina vo vzťahu k Stredoeurópskej dohode o voľnom obchode

EK začiatkom roka 2006 oficiálne podporila iniciatívu smerujúcu k vytvoreniu zóny voľného obchodu krajín juhovýchodnej Európy na báze CEFTA. Táto iniciatíva smerovala k sprehľadneniu systému preferenčných vzťahov v tomto regióne a odstráneniu 32 bilaterálnych preferenčných dohôd. Na summite, ktorý sa uskutočnil dňa 19.12.2006 v Bukurešti, bola prijatá spoločná deklarácia, ktorá okrem iného akceptovala vytvorenie zóny voľného obchodu na základe transformácie CEFTA. Táto jednotná dohoda medzi krajinami regiónu bola slávnostne podpísaná predstaviteľmi Albánska, Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Chorvátska, Macedónska, Moldavska, Čiernej Hory, Rumunska, Srbska a Kosova napriek tomu, že od 1.1.2007 z nej vystúpili Bulharsko a Rumunsko z dôvodu svojho plnoprávneho začlenenia do EÚ. Text novej dohody vychádza z CEFTA, ale zahŕňa aj nové oblasti, napr. práva duševného vlastníctva, obchod so službami, posilnenie mechanizmu urovnávania sporov a pod. Dohoda nadobudla platnosť od 1.5.2007 po ukončení vnútroštátnych ratifikačných postupov jej zmluvných strán. Aj keď EÚ nie je zmluvnou stranou CEFTA, intenzívne podporovala jej rozšírenie a považuje ju za vhodný doplnok stabilizačného a asociačného procesu. Zo združenia CEFTA od 1.7.2013 vystúpilo Chorvátsko (v súvislosti so vstupom do EÚ).

Pozn.: SR a BaH neboli vzájomne hospodársko-obchodne prepojené v rámci spoločného integračného zoskupenia CEFTA a neuzatvorili spolu ani žiadnu preferenčno-obchodnú dohodu. Jednou z hlavných príčin je aj skutočnosť, že BaH nebola pre SR z hľadiska zahraničného obchodu prioritným teritóriom.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

Zákon o obchodných spoločnostiach (Sl. Novine FBiH br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03) – týmto zákonom sa upravuje zakladanie, činnosť, vedenie a skončenie činnosti spoločnosti vo FBaH. Obchodná spoločnosť je právny subjekt, ktorý samostatne vykonáva svoju činnosť s cieľom nadobudnutia zisku. Môže ju založiť domáca a aj zahraničná fyzická a právnická osoba. Obchodná spoločnosť môže byť organizovaná ako:

1. verejná obchodná spoločnosť (d.n.o.)
2. komanditná spoločnosť (k.d.)
3. akciová spoločnosť (d.d.)
4. spoločnosť s ručením obmedzeným (d.o.o.)

Verejná obchodná spoločnosť sa zakladá na dohode medzi najmenej dvomi osobami. Dohodou sa stanovuje výška vkladu, ktorá je pre každého člena rovnaká.

Komanditnú spoločnosť zakladá najmenej jeden komandista a jeden komplementár. Po právnej stránke komplementár zodpovedá celým svojim majetkom. Dohodou sa určí druh a výška vkladu každého člena a tiež, ktorí členovia sú komandisti a ktorí komplementári.

Akciová spoločnosť – zakladateľ zodpovedá za svoje záväzky celým majetkom, vklad je rozdelený na akcie. Zakladateľom môže byť jedna alebo viac osôb. Výška základného kapitálu sa stanovuje dohodou alebo rozhodnutím (ak je jeden zakladateľ) a minimum je 50.000 BAM.

Spoločnosť s ručením obmedzeným sa zakladá dohodou alebo uznesením. Týmito aktmi sa potvrdzuje výška základného kapitálu. Ak je zakladateľom spoločnosti viac osôb, minimálna výška kapitálu je 10.000 BAM, ak je jeden zakladateľ výška je 2.000 BAM. Spoločnosti sa zapisujú do súdneho registra. Postup zápisu do súdneho registra sa riadi osobitným zákonom a predpismi.

Rozhodnutie o podmienkach pre otvorenie a činnosť zastupiteľstva zahraničných osôb vo BaH (*Sl. glasnik BiH br. 15/03*) – zákon o zahraničnom obchode upravuje, či zahraničná právnická a fyzická osoba môže vo BaH otvoriť zastupiteľstvo v oblasti výroby, obchodu, služieb, bankovej činnosti a poisťovníctva. Zastupiteľstvo sa nemôže otvoriť pre podnikanie so zbraňami, vojenskou výzbrojou, bezpečnostným zariadením, službami pre potreby orgánov vnútra. Zastupiteľstvo nemá štatút právnej osoby a svoju činnosť vykonáva podľa príkazov zakladateľa. Zápis do registra vykonáva Ministerstvo obchodu. Zastupiteľstvo môže vykonávať len tú činnosť, ktorú má zapísanú v registri a je povinné začať so svojou činnosťou najneskôr do 3 mesiacov po zápise v registri.

Zákon o zamestnávaní cudzincov (*Sl. novine FBiH br. 8/99*) pojednáva, či cudzinec môže uzavrieť dohodu o pracovnej činnosti alebo dohodu o vykonávaní prechodných alebo príležitostných prác na základe pracovného povolenia. Žiadosť o vydanie pracovného povolenia predkladá zamestnávateľ. Pracovné povolenie sa vydáva najdlhšie na jeden rok a pre cudzinca, ktorý je trvalo usadený v BaH, aj na neohraničenú dobu. Súhlas so zamestnaním cudzinca vydáva Federálny úrad pre zamestnávanie.

Zákon o obchodných spoločnostiach (*Sl. glasnik RS br. 24/98, 62/02, 38/03, 97/04*) – týmto zákonom sa upravuje zakladanie, činnosť, vedenie a skončenie činnosti spoločnosti v Republike srbskej.

Zákony, nariadenia a predpisy o daniach

Po schválení Zákona o systéme nepriamych daní (*Sl. Glasnik BiH br. 44/03*) a vzniku Úradu pre nepriame zdaňovanie nie je v kompetencii entít (*Federácia BaH, Republika srbská a Dištrikt Brčko*) daňová politika a daňový systém.

Od 1. 01. 2005 nadobudli účinnosť nové, jednotné zákony a to Zákon o dani z obratu tovarov a služieb a Zákon o spotrebnej dani v BaH, podľa ktorých sa zdaňuje všetok obrat tovarov a služieb v celej BaH ako aj obrat vybraných druhov tovarov (*tovary so spotrebnou daňou*). V kompetencii entít zostávajú len priame dane. Zákonom a smernicami k vykonávaniu zákona sú definovaní daňovníci, predmet zdaňovania, daňový základ a výška dane, miesto platenia dane, daňová evidencia, účtovanie daní, vedenie obchodných kníh, účtovanie daní za služby, daňové oslobodenie.

Daň z obratu tovarov a služieb (*Sl. glasnik BiH br. 62/04, 63/04*) sa platí vo FBaH na tovar a služby určené ku konečnej spotrebe. Osobitne je upravené platenie daní na kávu, nealkoholické nápoje, tabakové výrobky, naftové deriváty, alkohol, pivo a cestné automobily. Na tovar, ktorý je určený na spotrebu vo FBaH je daň vo výške 10 a 20 %, v závislosti od druhu tovaru a v RS a Dištrikte Brčko 8 % a 20 %. V RS je daň na potravinárske produkty 8 % (*oslobodené sú chlieb a mliečne výrobky*) a vo Federácii 10 % (*oslobodené sú chlieb, mlieko a jedlý olej*). Služby sú zdanené vo Federácii 10 % a RS a Dištrikte Brčko 8 %.

Daň zo zisku platia podniky na území FBaH, tzn. právnické osoby, ktoré predajom tovaru a službami na trhu vytvárajú zisk. Výška dane zo zisku je rovnaká na celom území FBaH a je 30 %. V RS je regresívna a závisí od daňového základu. V Dištrikte Brčko je 20 %. Zníženie dane môže byť udelené novovzniknutému podniku a to za prvý rok činnosti 100 %, za druhý 70 % a za tretí 30 %. Tiež môže výnimku dostať užívateľ voľnej zóny, a to 100 % na dobu 5 rokov.

Daň zo mzdy platia fyzické osoby z príjmu v pracovnom procese, z príjmu mimo pracovného procesu ako aj z príjmu zo samostatnej činnosti. Platcom dane sú rezidenti Federácie a tiež nerezidenti, ktorí poberajú mzdu na území Federácie, RS a Dištriktu Brčko. Výška dane vo FBaH je 5 % a v RS a Dištrikte Brčko 10 %. Základom dane je hrubá mzda, ktorá sa znižuje o predpísané odvody. Daň zo mzdy je spoločný príjem kantonálnych a župných rozpočtov a rozpočtov občin.

Daň z nehnuteľností platí právnická alebo fyzická osoba predávajúca nehnuteľnosť. Základom dane je hodnota nehnuteľnosti v okamihu, keď nastáva daňová povinnosť. O výške dane rozhoduje občina a nemôže byť vyššia ako 15 %.

Zákon o daniach obyvateľstva je systém zdaňovania obyvateľstva z príjmov z poľnohospodárskej činnosti, výrobnjej činnosti, z príjmov z autorských práv, patentov a technických vynálezov, príjmov z majetku a majetkových práv, z dedičstva, z darov a zo všetkých príjmov fyzických osôb.

Daň z pridanej hodnoty: Od 1. 1. 2006 vstúpil do platnosti zákon o DPH, ktorý stanovil jednotnú sadzbu DPH vo výške 17 % pre fyzické a právnické osoby, ktorých daňový základ prevyšuje sumu 50.000,- BAM. Od platenia tejto dane sú oslobodené diplomatické misie akreditované v teritóriu BaH a misie EUFOR, NATO. Regionálne centrá pre registráciu DPH v krajine sú nasledovné:

REGIONALNI CENTAR SARAJEVO, Ul. Put života 14 (tel. ++387-33-650798)

REGIONALNI CENTAR BANJA LUKA, Mladena Stojanoviča 7 (tel. ++387-312009)

REGIONALNI CENTAR MOSTAR, Rodoč bb (tel. ++387-36-351277)

REGIONALNI CENTAR TUZLA, Rudarska 61 (tel. ++387-35-311271)

Povinnosť zaplatiť novú sadzbu DPH vyplýva pre daňovníkov už z daňového základu roku 2005 www.uino.gov.ba/h/pdv_akcize/PDV.htm.

Bankový systém

BaH má v súčasnej dobe jednu cedulovú banku, ktorou je Centrálna banka BaH (CB BaH). CB BaH začala svoju činnosť 11. augusta 1997 ako jediná autorizovaná inštitúcia pre domácu menu a monetárnu politiku. CB BaH je organizovaná tak ako aj iné cedulové banky vo svete, ale má inú úlohu. Prísne dodržiava Daytónsku dohodu pri rešpektovaní „Currency Board-a“ (*hranica peňazí*). Hlavnou a najväčšou úlohou banky je zabezpečenie stability meny. CB BaH nie je dovolené, aby uvoľnila do obehu ani o pol fenigu domácej valuty viac ako má likvidných prostriedkov. CB BaH neposkytuje úvery, neposkytuje kapitál súkromným alebo vládnym subjektom, a ani neposkytuje pôžičky bankovému sektoru. CB BaH koordinuje obchodné banky a dve štátne bankové agentúry, ale neupravuje prácu bánk, výšku úrokov, finančný systém atď. Všetky rezervy v EUR zabezpečujú konvertibilitu BAM na 100 %. BAM je priamo viazaná na EUR (1 EUR = 1,9558 BAM). Kurz je prakticky nemenný a zostáva platný až do súčasného obdobia. Komerčné banky sú v BaH registrované podľa entitných zákonov o bankách a ich činnosť kontrolujú entitné bankové agentúry. Zoznam bánk sa nachádza na linku - <http://www.cbbh.ba/index.php?id=7&lang=bs>.

b) Verejné obstarávanie

Verejné obstarávanie v BaH upravuje zákon o verejnom obstarávaní (Sl. glasnik BiH br. 49/04). Pri zadávaní verejného obstarávania je rozhodujúci spôsob financovania. Ak je zadávateľom štát – priamo alebo prostredníctvom niektorej svojej inštitúcie - musí byť vyhlásené verejné výberové konanie. Pri vyhodnocovaní ponúk sa okrem výhodnosti uprednostňujú domáce firmy. Pokiaľ by sa nezúčastnili, šanca pre zahraničné firmy je za predpokladu, že budú zamestnávať pracovníkov z BaH. V prípade, že je zadávateľom zahraničný donor/darujúci, výberové konanie si vyhlasuje a aj vyhodnocuje sám donor alebo ním poverená organizácia. V tomto prípade má donor záujem, aby sa najviac prostriedkov prefinancovalo cez jeho

firmu a zamestnali jeho zamestnanci. Informácie o verejnom obstarávaní sú dostupné na: www.uino.gov.ba; www.pufbih.ba

c) Zmluvná základňa

Výmenou nôt bola vykonaná Revízia zmluvnej základne medzi SR a BaH, zoznam medzinárodných zmluvných dokumentov, ktoré zostali v platnosti medzi SR a BaH bol publikovaný oznámením MZV SR pod č. 265/2006 v Zbierke zákonov SR.

Pri vykonávaní bilaterálnych zmluvných dokumentov v roku 2015 neboli zaznamenané problémy.

SR poskytla v marci 2012 BaH návrh Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a Radou ministrov Bosny a Hercegoviny o rozvojovej spolupráci (gestor MZV SR) - zatiaľ bez odpovede.

Medzi Slovenskou republikou a BaH sú v platnosti nasledovné bilaterálne zmluvné dokumenty:

- Dohoda medzi vládou SR a Radou ministrov BaH o spolupráci v boji proti organizovanej trestnej činnosti, najmä terorizmu, nedovolenému obchodovaniu s omamnými látkami a organizovanej trestnej činnosti, podpísaná v Sarajeve dňa 5. júna 2006 a platná od 24. 4. 2009.
- Zmluva medzi SR a BaH o podpore a vzájomnej ochrane investícií, podpísaná v Sarajeve dňa 2. júna 2008 a platná od 17. 11. 2009.
- Dohoda medzi vládou SR a Kabinetom ministrov BaH o ekonomickej spolupráci, podpísaná v Sarajeve dňa 2. júna 2008 a platná od 19. 2. 2009.
- Dohoda medzi vládou SR a Radou ministrov BaH o ochrane utajovaných skutočností, podpísaná v Sarajeve dňa 28. mája 2008 a platná od 1. 7. 2009.
- Memorandum o porozumení medzi MO SR a MO BaH o spolupráci vo vojenskej oblasti, 9. 05. 2006
- Protokol o spolupráci v záležitostiach európskej integrácie medzi Ministerstvom zahraničných vecí SR a Ministerstvom zahraničných vecí BaH, 19. 05. 2005
- Protokol o spolupráci medzi Ministerstvom zahraničných vecí SR a Ministerstvom zahraničných vecí BaH, 19. 5. 2000
- Memorandum o porozumení medzi MK SR a Ministerstvom civilných záležitostí BaH o kultúrnej spolupráci – podpísané dňa 5. 5. 2011 v Sarajeve
- Dohoda medzi vládou SR a Radou ministrov BaH o medzinárodnej cestnej doprave pasažierov a tovaru (gestor MDPT SR) podpísaná v Bratislave 24. 1. 2012
- Protokol medzi vládou SR a Radou ministrov BaH o vykonávaní Dohody medzi ES a BaH o readmisii osôb bez povolenia na pobyt, podpísanej v Bruseli dňa 18. 9. 2007 a platnej od 1. 1. 2008 – podpísaný v Bratislave 3.6.2015.

Okrem uvedených dohôd je v platnosti ešte 20 dohôd z obdobia ČSR, ČSSR a ČSFR s Juhosláviou, najmä v sociálnej, zdravotníckej a kultúrnej oblasti.

III. INVESTÍCIE A VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície

Podľa Národnej banky BaH do roku 2018 výška priamych zahraničných investícií dosiahla 6,629 mld. Euro. Na prvých desiatych miestach odkiaľ prišlo najviac investícií do BaH sú okrem Ruskej federácie sú členské krajiny EÚ. Z dlhodobého hľadiska najväčšími zahraničnými investormi v krajine sú Rakúsko (1,34 mld. Euro), Chorvátsko (1,18 mld. Euro), Srbsko (1,1 mld. Euro), Slovinsko (527 mil. Euro), Holandsko (360 mil. Euro) a Rusko (346 mil. Euro). Najviac zahraničných investícií šlo do spracovateľského priemyslu (32 %), bankového sektoru (26 %) a telekomunikácií (13 %).

Medzi najvýznamnejšie privatizačné projekty BaH posledného obdobia môžeme zaradiť vo februári 2007 podpísanú dohodu o predaji troch petrochemických podnikov (Rafinéria palív v Bosanskom Brode, Rafinéria oleja v Modriči a distributárskej spoločnosti Petrol) ruskej spoločnosti Zarubežneft. Hodnota kontraktu dosahovala 970 mil. EUR. V tejto sume je okrem samotnej kúpy spoločnosti zarátané aj vyplatenie všetkých jej dlhov voči zamestnancom aj voči štátu, prislúbené investície do ďalšieho rozvoja spoločností a na výstavbu železnice, ktorá by mala spojiť mesto Modrič s mestom Bosanski Brod. Vplyv globálnej ekonomickej krízy sa odrazil na fungovaní viacerých strategických podnikov ako napr. na činnosti spoločnosti Mittal Steel Zenica zaoberajúca sa výrobou a spracovaním kovov alebo Aluminij Mostar, ktorý je najväčším a strategicky najdôležitejším podnikom v Hercegovine.

b) Veda, výskum a vývoj, inovácie

BaH nemá vyriešenú otázku centrálnej politiky v oblasti vedy a výskumu. Koordinačnú úlohu v tejto oblasti má plniť Ministerstvo civilných záležitostí BaH, pričom priame kompetencie sa nachádzajú na úrovni entít, kantónov a Dištriktu Brčko. Ministerstvo nedisponuje ani základnými štatistickými údajmi o poskytovaných finančných prostriedkoch v jednotlivých oblastiach vedy a výskumu. Vedecká a vývojová základňa je mimoriadne slabá. Univerzity, pokiaľ vyprodukujú vhodných kandidátov pre základný alebo aplikovaný výskum, nie sú schopné udržať ich v rámci vedecko-výskumných štruktúr a títo ľudia odchádzajú do zahraničia. Politické vedenie si uvedomuje „havarijnú“ situáciu v tejto oblasti, ale s vypracovaním koncepcie v tejto oblasti sa zatiaľ čaká.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) Dovozný a vývozný režim, obchodná prax

Aj napriek snahe a sústavnému tlaku zo strany svetového spoločenstva sa doteraz nepodarilo celkom zjednotiť dovozné podmienky. Od roku 1999 je síce platný jednotný colný sadzovník, ale jeho interpretácia je rozdielna.

Zákon o colnej politike BaH, Zákon o colnej tarife

Ustanovenie Zákona o colnej politike (Sl. glasnik BiH br. 7/98, ako Zbierka zákonov SR) sa uplatňuje jednotne na celom colnom území, ktoré je zhodné so štátnym územím BaH a vykonáva sa cestou colných úradov v entitách. Colné sadzby sú rovnaké vo FBaH a Republike srbskej. Príjmy z vybraného cla sú príjmami entít.

Rada ministrov BaH, po konzultácii s entitami, môže popri výške platných colných sadzieb zaviesť na určitý tovar na stanovené obdobie sezónne clo. Zákon o colnej politike upravuje

nariadenia o preferenčnom a nepreferenčnom pôvode tovaru, smernice/vyhlášky o colnom tovare, ktorý sa prepravuje leteckou, morskou, riečnou, železničnou, poštovou a cestnou dopravou ako aj umiestňovaním colného tovaru vo voľných zónach, ktoré sú časťou colného územia, ale sú fyzicky oddelené. Výhody a oslobodenie od platenia cla na dodaný tovar do voľného obehu stanovuje a nariaďuje Rada ministrov.

Od platenia ciel je oslobodený, v zmysle platných predpisov zákona o colnej politike, nasledovný tovar:

- zariadenie, ktoré je zahraničnou investíciou, okrem osobných motorových vozidiel, hracích automatov a lotérií,
- vybavenie pre vojsko a políciu entít,
- zariadenie/vybavenie na projekty obnovy a rekonštrukcie BaH,
- osobná batožina cestujúceho,
- osobný majetok fyzických osôb, ktoré menia miesto pobytu do BaH,
- reprodukčný materiál, ktorý slúži na výrobu tovaru na vývoz,
- reklamný materiál, vzorky, katalógy atď. nižších hodnôt,
- tovar pre dobročinné a humanitné organizácie a ďalšie.

Zákon o colnej tarife (Sl. glasník BiH br. 102/14, 19/15) nariaďuje platenie clá a ostatných dovozných poplatkov na tovar, ktorý sa dováža, donáša alebo prijíma, na colnom území BaH. Aktuálna colná tarifa pre rok 2017 je na stránke Ministerstva ZOaHV BaH http://www.mvteo.gov.ba/zakoni/podzakonski_akti/Carinska_tarifa/default.aspx?id=8498&langTag=bs-BA.

Nomenklatúra harmonizovaného systému colných sadzieb je súčasťou zákona a prijíma sa na celom colnom a hospodárskom priestore BaH. Tovar je rozdelený do 21 kapitol a 97 hláv. Colná sadzba sa pohybuje od 0 do 15 % (priemerná výška cla je 6 %). Tovar je do colných sadzieb zatriedený na princípe: - pôvodu tovaru (živočíšny, rastlinný, prírodný, umelý),

- druhu materiálu (papier, textil, kov),
- hospodárskej činnosti (poľnohospodárstvo, priemysel atď.),
- stupňa spracovania (surovina, polotovary, hotových výrobok),
- účelu použitia (široká spotreba, reprodukčný materiál, vybavenie atď.).

Zákon o zónach voľného obchodu (Sl. list R BiH br. 20/95, Sl. novine F BiH br. 2/95) upravuje zakladanie, činnosť a ukončenie činnosti v zóne voľného obchodu. Užívateľmi zóny môžu byť domáce a zahraničné fyzické a právnické osoby. Prenajatie pozemku v zóne je povolené na dobu 30 rokov. Tovar, ktorý sa dováža, vyváža, preváža a umiestňuje do zóny sa prihlasuje na colných úradoch. Dovoz tovaru do zóny nepodlieha clu a ani iným dovozným poplatkom. Tovar, ktorý je vyrobený alebo zušľachtený v zóne sa prepúšťa do voľného obehu na domáci trh za predpokladu zaplatenia colných a iných poplatkov ako pri dovoze tovaru do BaH. Za tovar, ktorý je dočasne uvoľnený zo zóny za účelom testovania, skúšania alebo zušľachtenia, neplatí sa clo a poplatky, ak sa tovar vráti do zóny do 1 roka.

Doteraz sú v BaH registrované tieto zóny voľného obchodu:

1. Slobodná zóna Sarajevo, M.Tita 28, 71000 Sarajevo, tel.: ++387/61//217 859
2. Slobodná zóna Visoko, Kakanjska 4, 71300 Visoko, tel./fax: ++387/32/738 010
3. Slobodná zóna Kiseljak, Višnjica Polje, 71250 Kiseljak, tel.: ++387/30/879 057
4. Slobodná zóna Lukavac, Ul. Macan Marije 1, 75300 Lukavac, tel.: ++387/35/567 198, fax: ++387/35/567 030
5. Slobodná zóna Mostar, Bišće Polje bb, 88104 Mostar, tel./fax: ++387/36/576 935, 577 136,
6. Slobodná zóna Hercegovina Mostar, Rodoč bb, 88000 Mostar, tel.: ++387/36/350 210, 350 221, 350 074
7. Slobodná zóna Vogošća, Igmanska 36, 71320 Vogošća, tel.: ++387/33/435 075, 433 858, fax: ++387/33/433 509
8. Slobodná zóna Orašje, Zona poduzetništva B, 76270 Orašje, tel.: 00387/31/712 651, 712 090, fax: 00387/31/712 146

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Hodnota vývozu Bosny a Hercegoviny za rok 2018 predstavovala 6,270 mld. EUR a hodnota dovozu 10,021 mld. EUR, čo vyústilo do deficitu vo výške 3,752 mld. EUR. Vývoz BaH vzrástol v roku 2018 o 7,67 % a dovoz o 6,21 %.

mil. EUR

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Vývoz z BaH	4 300	4 570	4 712	4 995	5 820	6 270
Dovoz do BaH	7 450	8 070	7 875	8 314	9 431	10 021
Obrat	11 750	12 640	12 587	13 309	15 251	16 291
Saldo	-3 150	-3 500	- 3 163	- 3 319	- 3 611	- 3 752
Krytie D/V (%)	57,7	56,6	59,8	60,0	61,7	62,56

Pozn: Údaje Zahranično-obchodnej komory BaH

c) Tovarová a teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Hlavné exportné tovary BaH aj v roku 2018 boli: minerály, kovy a kovové výrobky; nábytok a drevo a výrobky z dreva; stroje a zariadenia; koža, textil a výrobky z kože a textilu; farbivá, plasty, minerály, kaučuk a hnojiva; poľnohospodárske produkty a potraviny. Najvýznamnejšie dovezené komodity boli: stroje a zariadenia; poľnohospodárske výrobky a potraviny; minerálne palivá, zemný plyn, ropa a ropné produkty; farmaceutické výrobky, plasty a kaučuk; koža, kožené výrobky, kožušiny, textil a textilné výrobky; rudy, kovy a kovové výrobky a drevo, papier a nábytok.

Poradie hlavných obchodných partnerov BaH sa nezmenilo ani v roku 2018. najväčší export smeroval do Nemecka (1,756 mld. BAM), Chorvátska (1,515 mld. BAM) a Talianska (1,360 mld. BAM) a). V dovoze dominovalo Chorvátsko (3,133 mld. BAM), Srbsko (2,652 mld. BAM) a Nemecko (1,848 mld. BAM).

Hlavné vývozné trhy BaH v roku 2018 (údaje v tis. BAM)

Krajina	2018
Nemecko	1.756.670
Chorvátsko	1.515.373
Taliansko	1.360.583
Srbsko	1.327.116
Slovinsko	1.069.728
Rakúsko	1.032.847
Turecko	325.578
Holandsko	264.856
Švajčiarsko	200.939
Poľsko	164.342
Ruská federácia	132.433
Ostatné krajiny	2.815.628
CELKOM	12.258.275

Hlavné dovozné trhy BaH v roku 2018 (údaje v tis. BAM)

Krajina	2018
Chorvátsko	2.968.806

Srbsko	2.545.462
Nemecko	1.750.942
Slovinsko	1.689.569
Taliansko	1.528.596
Rakúsko	906.272
Maďarsko	679.069
Turecko	656.150
Ruská federácia	575.974
Holandsko	424.031
Švajčiarsko	466.607
Poľsko	485.46
Ostatné krajiny	3.676.550
CELKOM	18.447.340

d) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov (vývoz/dovoz) – colná štatistika SR a MH SR

V BaH sú slovenské spoločnosti prijímané pozitívne. Tento prístup má svoj základ v spolupráci SR a BaH v období bývalej Juhoslávie. Slovenské firmy majú v BaH renomé vysokej odbornosti a profesionality. Slovenský tovar zodpovedá kvalitou tunajším potrebám a je v mnohých prípadoch cenovo výhodný. Cena je pre partnerov z BaH všeobecne dôležitým faktorom. Najperspektívnejší sektor pre slovenské subjekty sa v súčasnosti javí energetický sektor, infraštruktúrne projekty a budovanie priemyselných parkov.

Vývoj vzájomného zahraničného obchodu SR a BaH (2013 – 2018)

V roku 2018 dosiahol obrat bilaterálneho obchodu 172,94 mil. eur čo predstavuje rast o 3,03% v porovnaní s rokom 2017. Export SR do BaH tvoril v roku 2018 101,74 mil. Eur a oproti roku 2017 bol zaznamenaný mierny nárast o 1,53 %. Dovoz SR z BaH dosiahol v roku 2018 75,20 mil. Eur a vzrástol o 5,84 % v porovnaní s rokom 2017. Najväčšou komoditnou položkou vývozu SR do BaH boli v roku 2018 elektrické prístroje vrátane telefonické zariadení, ktoré tvorili až 17,89%. V rámci dovozu do SR dominuje dovoz častí obuvi (stielky, usne) s 20,47%, nasledujú hygienické výrobky z papiera s 13,13% (slovenský investor v BaH) a umelý korund (14,23%). Napriek rastovým tendenciám na strane vývozu, ako aj dovozu zostáva bilaterálna obchodná výmena na nízkej úrovni a SR nie je v prvej 10-ke najvýznamnejších zahranično-obchodných partnerov BaH podľa štatistík BaH).

tis. EUR	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Nárast v %
Export	83 321	76 509	87 620	86 100	100 680	101,74	1,53 %
Import	51 095	57 579	64 040	69 140	72 230	75,20	5,84%
Obrat	134 416	134 088	151 660	155 250	172 910	176,94	3,03%
Bilancia	32 226	18 930	23 580	16 960	28 460	26,54	

V súvislosti so štatistikami o vývoze SR do BaH treba brať do úvahy fakt, že i keď najväčšiu položku predstavujú mobilné telefóny, nejde však o telefóny reálne vyrobené na Slovensku, keďže na Slovensku sa mobily nevyrábajú, ale ich reexport prostredníctvom ich ázijských výrobcov cez Slovensko do ostatných krajín. Výrobcovia ako napr. Samsung, Huawei tieto mobilné telefóny vyrábajú vo Vietname a následne ich prostredníctvom svojich dcérskych spoločností na Slovensku a pod svojím menom vyvezú do ďalších krajín. Táto skutočnosť sa prejaví v slovenských štatistikách ako slovenský export. Z tohto dôvodu napríklad v ostatnom období veľmi výrazne vzrástol obrat obchodnej výmeny medzi SR a Vietnamom a

takto Vietnam sa dostal aj na prvé miesto ako krajina s ktorou má SR najväčšiu negatívnu obchodnú bilanciu.

Komodity exportu SR do Bosny a Hercegoviny v roku 2018	Mil. eur	% podiel
Export SR do Bosny a Hercegoviny	101,74	
8517 - Elektrické prístroje na drôtovú telefóniu alebo telegrafiu, vrátane linkových telefónnych súprav s bezdrôtovými mikrotelefónmi	17,89	17,59
8528 - Televízne prijímače	7,40	7,27
4107 - Usne ďalej upravené po činení alebo krustovaní, vrátane pergamenových usní, z hovädzích zvierat	5,55	5,46
8703 - Osobné automobily	5,23	5,14
4703 - Chemická drevná buničina, nátronová alebo sulfátová, iná ako na chemické spracovanie:	3,37	3,31
7208 - Ploché valcované výrobky zo železa alebo nelegovanej ocele, so šírkou najmenej 600 mm, neplátované, nepokovované alebo nepofiahnuté:	3,24	3,18
4802 - Nenatieraný papier a lepenka	3,18	3,12
6005 - Textilie z osnovných pletenín	3,06	3,00
8474 - Stroje a prístroje na triedenie, preosievanie, oddeľovanie, pranie, drvenie, mletie, miešanie a miesenie zemín, kameňov, rúd a iných pevných nerastných látok (aj v tvare prášku alebo kaše); stroje na aglomerovanie, lisovanie a tvárnenie pevných nerastných palív, keramických látok, cementu, sadry a iných práškovitých alebo kašovitých nerastných látok; stroje na tvarovanie odlievacích foriem z piesku:	2,51	2,47
4011 - Nové pneumatiky z gumy:	2,45	2,41
8403 - Kotly na ústredné kúrenie, iné ako položky 8402:	2,44	2,40
2106 - Potravinové prípravky inde neuvedené ani nezahrnuté:	2,28	2,24
7019 - Sklenené vlákna (vrátane sklenenej vlny) a výrobky z nich (napríklad priadza, tkaniny):	2,21	2,17
9619 -Majetok fyzických osôb	1,86	1,83
8516 - Elektrické prietokové alebo zásobníkové ohrievače vody a ponorné ohrievače; elektrické zariadenia na vykurovanie miestností, pôdy a na podobné účely; elektrotepelné zariadenia na ošetrovanie vlasov (napríklad sušiče vlasov, vlničky na vlasy (kulmy), prístroje na trvalú onduláciu) a sušiče rúk; žehličky;	1,75	1,72
4205 - Ostatné výrobky z prírodnej usne alebo kompozitnej usne	1,64	1,61
3307 - Holiace prípravky používané pred holením, pri holení alebo po ňom, osobné dezodoranty, kúpeľové prípravky, depilátory a iné voňavkárské, kozmetické alebo toaletné prípravky	1,46	1,44
5903 - Textilie impregnované, potiahnuté, pokryté alebo laminované plastmi, iné ako textilie položky 5902:	1,23	1,21
3402 - Organické povrchovo aktívne látky (iné ako mydlo); povrchovo aktívne prípravky, pracie prípravky (vrátane pomocných pracích prípravkov) a čistiace prípravky, tiež obsahujúce mydlo, iné ako položky 3401:	1,12	1,10
7304 - Rúry, rúrky a duté profily bezšvíkové, zo železa (z iného ako liatiny) alebo z ocele:	1,08	1,06
7901 - Surový (nespracovaný) zinok:	0,99	0,97
8212 - Britvy, holiace strojčeky a holiace žiletky (vrátane polotovarov žiletiek z ocele v pásoch):	0,98	0,96
3304 - Kozmetické prípravky, líčidlá a prípravky na starostlivosť o pokožku (iné ako lieky), vrátane opaľovacích ochranných prípravkov; prípravky	0,87	0,85

na manikúru a pedikúru:		
9613 - Zapaľovače cigariet a iné zapaľovače, tiež mechanické alebo elektrické a ich časti a súčasti, okrem kamienkov a knôtov:	0,85	0,83
3916 - Monofily s najväčším rozmerom pričného rezu väčším ako 1 mm, prúty, tyčinky a profily, tiež povrchovo upravené ale inak neopracované, z plastov:	0,82	0,80
7601 - Surový (nespracovaný) hliník:	0,79	0,78
8308 - Uzávery, rámy alebo obruby s uzávermi, pracky, spony, svorky, háčiky, očká a podobné výrobky zo základných kovov na odevy, obuv, plachty, brašnárske výrobky alebo na výstroj iných výrobkov; duté nity a nity s rozštiepeným driekom zo základného kovu, perly a filtre zo základných kovov;	0,75	0,74
3401 - Mydlo; organické povrchovo aktívne výrobky a prípravky používané ako mydlo, v tvare tyčiniek, tehličiek, vylisovaných kusov alebo tvarov, obsahujúce alebo neobsahujúce mydlo; papier, vata, plst a netkané textilie, impregnované, povlečené alebo pokryté mydlom alebo detergentom:	0,64	0,63
7326 - Ostatné výrobky zo železa alebo z ocele:	0,58	0,57
7318 - Skrutky a svorníky, matice, vrtule (do podvalov), skrutkové háky, nity, pričné klíny a závlačky, podložky (vrátane pružných) a podobné výrobky, zo železa alebo z ocele:	0,57	0,56
8708 - Časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel položiek 8701 až 8705:	0,54	0,53
5603 - Netkané textilie, tiež impregnované, vrstvené, povlečené alebo laminované:	0,54	0,53
3921 - Ostatné platne, listy, fólie, pruhy a pásy, z plastov:	0,53	0,52

Komodity importu SR z Bosny a Hercegoviny v roku 2018	Mil. eur	% podiel
Import SR z Bosny a Hercegoviny v roku 2018	75,20	
6406 - Časti obuvi	20,47	27,22
2818 - Umelý korund, chemicky definovaný aj nedefinovaný; oxid hlinitý; hydroxid hlinitý:	13,13	17,47
4803 - Toaletný alebo odličovací tenký papier, uterákový alebo servítkový papier a podobné papiere používané na hygienické alebo sanitárne účely	12,97	17,24
8708 - Časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel	4,89	6,51
2836 - Uhličitan; peroxouhličitan (peruhličitan); komerčný uhličitan amónny obsahujúci karbaminan amónny (aminouhličitan amónny):	4,39	5,84
4818 - Toaletný papier a podobné papiere, buničitá vata alebo pásy z pletených buničitých vlákien, druhov používaných v domácnosti alebo na hygienické účely, v kotúčoch so šírkou nepresahujúcou 36 cm	3,79	5,04
6403 - Obuv s vonkajšou podrážkou z kaučuku, plastov, usne alebo kompozitnej usne a so zvrškom z usne:	2,37	3,16
2208 - Etylalkohol nedenaturovaný s objemovým alkoholometrickým titrom nižším ako 80 % vol; destiláty, likéry a ostatné liehové nápoje:	1,89	2,51
4407 - Drevo rozrezané alebo štiepané pozdĺžne, prične alebo lúpané, tiež hobľované, brúsené alebo na koncoch spájané, v hrúbke presahujúcej 6 mm:	1,21	1,61
2710 - Ropné oleje a oleje získané z bitúmenových nerastov, iné ako surové; prípravky inde neuvedené ani nezahrnuté, obsahujúce najmenej 70 % alebo viac hmotnosti ropných olejov alebo olejov získaných z bitúmenových nerastov, ak sú tieto oleje základnými zložkami týchto	1,12	1,49

prípravkov:		
9403 - Ostatný nábytok a jeho časti a súčasti:	0,71	0,95
9401 - Sedadlá	0,63	0,84
8512 - Elektrické príslušenstvo osvetľovacie a signalizačné stierače, rozmrazovače a odhmlievače, elektrické, na bicykle a motorové vozidlá:	0,49	0,65
2523 - Portlandský cement, hlinitanový cement, troskový cement, supersulfátový cement a podobné hydraulické cementy, tiež farbené alebo vo forme slinkov:	0,49	0,65
9405 - Svetidlá (vrátane svetlometov)	0,47	0,63
8466 - Časti a súčasti a príslušenstvo výhradne alebo hlavne na stroje a prístroje položiek 8456 až 8465, vrátane upínacích zariadení alebo držiakov nástrojov a nožov	0,36	0,47
5205 - Bavlnená priadza (iná ako šijacie niť) obsahujúca 85 % alebo viac hmotnosti bavlny, neupravená na predaj v malom:	0,33	0,43
7326 - Ostatné výrobky zo železa alebo z ocele:	0,32	0,42
6203 - Pánske alebo chlapčenské obleky, komplety, saká, blejzre, nohavice, nohavice s náprsenkou a s plecnicami, lýtkové a krátke nohavice (iné ako plavky):	0,31	0,42
8480 - Formovacie rámy pre zlievarne kovov; formovacie základne; modely na formy; formy na kovy (iné ako ingotové formy), karbidy kovov, sklo, nerastné materiály, kaučuk alebo plasty:	0,31	0,42
7601 - Surový (nespracovaný) hliník:	0,30	0,40
4819 - Škatule, debny, vrecia, vrecká a iné obaly z papiera, lepenky, buničitej vaty alebo pásov z pletených buničitých vlákien; škatuľové zaraďovače, listové priehradky a podobné výrobky z papiera alebo lepenky, používané v kanceláriách, obchodoch a podobne:	0,28	0,38
2602 - Mangánové rudy a ich koncentráty, vrátane železonosných mangánových rúd a koncentrátov s obsahom mangánu 20 % alebo väčším, počítané na suchú hmotnosť (ESUO)	0,25	0,33
7318 - Skrutky a svorníky, matice, vrtule (do podvalov), skrutkové háky, nity, priečne klíny a závlačky, podložky (vrátane pružných) a podobné výrobky, zo železa alebo z ocele:	0,23	0,31
7604 - Hliníkové tyče, prúty a profily:	0,21	0,28
6201 - Pánske alebo chlapčenské zvrchníky, plášte, peleríny, kabáty, bundy (vrátane lyžiarskych), vetrovky a podobné výrobky, iné ako výrobky položky 6203:	0,18	0,24
8431 - Časti a súčasti vhodné na použitie výhradne alebo hlavne na stroje a zariadenia položiek 8425 až 8430:	0,17	0,23

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Medzi zaužívané zvyklosti v obchodnom styku sa uprednostňuje osobný kontakt najmä pri úvodných rokovaniach. Vhodným doplnkom osobného rokovania je odovzdanie menšieho daru zo SR, v podobe typického slovenského nápoja, keramiky, prípadne krištáľových výrobkov.

b) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

Marketingová stratégia pri vývoze do teritória BaH do značnej miery závisí od typu vývozných operácií, od vývozných komodít, služby, tovarovej skupiny alebo iných špecifických vlastností.

Pri záujme o vývoz do BaH v rámci účasti vo verejnom obstarávaní je rozhodujúci spôsob financovania. Ak je zadávateľom štát – priamo alebo prostredníctvom niektorej svojej inštitúcie - musí byť vyhlásené verejné výberové konanie. Pri vyhodnocovaní ponúk sa okrem výhodnosti uprednostňujú domáce firmy. Pokiaľ by sa nezúčastnili, je šanca pre zahraničné firmy za predpokladu, že budú zamestnávať pracovníkov BaH. V prípade, že je zadávateľom zahraničný donor, výberové konanie si vyhlasuje a aj vyhodnocuje sám donor alebo ním poverená organizácia. V tomto prípade má donor záujem, aby sa najviac finančných prostriedkov použilo cez jeho firmu a zamestnali sa jeho zamestnanci.

c) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Banský, ťažobný a ropný priemysel

Na území BaH sa nachádzajú hospodársky významné ložiská železa, mangánu, niklu, kobaltu, chrómu, olova, zinku, antimónu a bauxitu. Ťaží sa zároveň kamenná soľ, kamenné uhlie, lignit a vysoko percentný vápenec pre výrobu stavebných hmôt. Prebieha tiež prieskum ložísk zemného plynu a ropy. Existuje reálny dopyt ťažobných a energetických spoločností po priemyselných výbušnínach, banských strojoch a zariadeniach, ťažných lokomotívach, kotloch a pod.

Telekomunikácie

Telekomunikačný trh bol v posledných rokoch liberalizovaný, čím sa vytvoril regulačný rámec podľa štandardov EÚ. S tým, ako sa zvýšil počet firiem na trhu, zvýšila sa aj konkurencia, ktorá spôsobila pokles cien na strane jednej a rast počtu zákazníkov na strane druhej. Služby poskytované prostredníctvom mobilných operátorov sa rýchlo skvalitňujú a začínajú generovať dominantné časti ich príjmu. Súčasný systém 2,5G je postupne nahradzovaný systémami 3G/4G. Bosna a Hercegovina je takmer úplne závislá na transfere technológií a know-how z vyspelejších krajín. Používatelia mobilných telefónov tvoria súčasných 91 % populácie. Veľká časť, najmä mladších užívateľov mobilných telefónov, obmieňa mobilné prístroje každé dva až tri roky. Potenciál majú telefónne prístroje, vrátane telefónov pre mobilné siete alebo iné bezdrôtové siete, ale aj ostatné prístroje na prenos alebo príjem hlasu.

Energetika

Do roku 2020 sú vládou naplánované veľké investície do obnovy elektrickej prenosovej sústavy (Elektroprijenos). Štátne energetické firmy (Elektroprivreda BiH, Elektroprivreda Republiky Srbskej a Elektroprivreda HZ HB) plánujú v nasledujúcich rokoch investovať 2 - 3 mld. EUR do sanácie zastaraných tepelných a vodných elektrární a do výstavby nových (ako výstavba 7. bloku tepelnej elektrárne v Tuzle). Investície do každej z týchto elektrární sa pohybujú medzi 600 až 800 mil. EUR. Republika srbská BaH začala pracovať na svojom zámere vybudovať kaskádu vodných elektrární na rieke Drina. BaH chce zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie na celkovej výrobe na 40 % do roku 2020. Vzhľadom na značný výrobný potenciál pre drevnú štiepku a pelety (v súvislosti s vysokými cenami plynu a nerozvinutú plynovodnú infraštruktúru) v BaH začínajú byť populárne aj kotly na biomasu (výroba tepla, elektrickej energie).

Vodohospodársky a odpadový priemysel

V rámci rozvojových projektov a IPA projektov dochádza v niektorých mestách BaH k projektovaniu nových ČOV, k renovácii existujúcich ČOV a budovanie kanalizačných a odpadových sietí. Projekty na výstavbu ČOV a odpadovej infraštruktúry sú v súčasnosti takmer plne závislé na prostriedkoch zo zahraničnej rozvojovej pomoci (bilaterálne projekty,

IPA II). S postupnou integráciou BaH do EÚ a preberaním *acquis* porastú nároky na výstavbu ČOV v mestách a aj na dedinách. Dnes je v celej krajine len niekoľko málo fungujúcich ČOV.

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Adresy zastupiteľských úradov:

VEL'VYSLANECTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY

veľvyslanec – Ján Pšenica (od augusta 2013)
ul. Trnovska 6
71000 SARAJEVO
Bosna a Hercegovina
e-mail: emb.sarajevo@mzv.sk
Tel.: +387/33/716440, fax: +387/33/716410

HONORÁRNY KONZUL SR v BaH

(sídlí v budove Globtour Međugorje, priemyselná zóna vedľa Etnosela Herceg)
p. Rajko Zelenika
MEĐUGORJE
Bosna a Hercegovina
Tel.: ++387/36/650 126, 651 393
e-mail: globtour@globtour.com internet: www.globtour.com
Mobilný tel.: +387/63/321213

VEL'VYSLANECTVO BOSNY A HERCEGOVINY

Nenad Škipina, cda (od októbra 2016)
Opletalova 27
110 00 PRAHA 1
Česká republika
E-mail: embbh@iol.cz
Fax.: 00420-222210183
Tel.: 00420-224422510

Podmienky vstupu

Pri vstupe do krajiny sa občan SR musí preukázať platným cestovným pasom alebo občianskym preukazom vo forme ID karty. Občania SR môžu vstúpiť na územie BaH a zdržiavať sa na ňom počas 90 dní bez víz. Pre návštevníkov BaH platí prihlasovacia povinnosť a to najneskoršie do 48 hodín na cudzineckej polícii BaH, v prípade ubytovania v hoteli zaisťuje prihlásenie správa hotela a v prípade ubytovania v súkromí zaisťuje prihlásenie majiteľ, prípadne hostiteľ. Motoristi musia mať vodičský preukaz, technický preukaz od motorového vozidla a doklad o poistení (*zelenú kartu, s vyznačením platnosti pre Bosnu a Hercegovinu*).

Poskytnutie prvej pomoci

V krajine existuje pomerne široká sieť súkromných lekárov, u ktorých je potrebné za každý zákrok platiť. Odporúčame, aby sa občania pred cestou do Bosny a Hercegoviny prípoistili. Aj napriek skutočnosti, že na základe v minulosti podpísaných Československo-juhoslovanských dohôd by mala byť poskytnutá občanom SR bezplatne prvá pomoc a najnutnejšie ošetrovanie, neodporúčame sa na tento fakt spoliehať. Lekárska záchranná služba má tel. číslo: 124 (v Međugorí 094).

Dopravné spojenie

V Bosne a Hercegovine, s výnimkou dvoch krátkych úsekov neďaleko hlavného mesta neexistujú diaľnice. Cesty mnohokrát nemajú ani stredový pás a ani spevnenú krajinu, často je potrebné prechádzať hornatým terénom. Výnimkou nie sú ani početné neosvetlené

tunely. Na trasách smerom k pobrežiu Jadranského mora sa často tvoria v letných mesiacoch kolóny áut, čo zvyšuje aj riziko dopravných nehôd. Miestna polícia často meria rýchlosť na frekventovaných trasách a vyberá pokuty v miestnej mene. Železničná doprava zatiaľ nie je úplne funkčná, je v prevádzke jedno medzinárodné spojenie a to Sarajevo - Budapešť - Sarajevo. Cesta je však s ohľadom na stav železníc v krajne dlhá a nepohodlná. Letecké spojenie zabezpečujú letiská v Sarajeve, Banja Luke a Mostare. Pre návštevníkov zo SR odporúčame prechod Bosanski Šamac alebo Bosanski Brod, ďalej v smere Modriča, Doboj, Sarajevo, Mostar až po hraničný priechod Metkoviči. Kvalita a počet odpočívadiel (s použitím WC) je vzhľadom na prepravnú kapacitu nevyhovujúca.

Dôležité telefónne čísla

Informácie o telefónnych číslach:	1182
Polícia:	122
Hasičský zbor :	123
Lekárska záchranná služba:	124
Nemocnica Koševo v Sarajeve:	033-444800
Nemocnica v Zenici:	032-405133
Nemocnica v Tuzle:	035-239426
Služba automotoklubu:	1282 (www.bihamk.ba)

Prílohy

- zoznam kontaktov a webových stránok významných ekonomických štátnych inštitúcií (ministerstvo ktoré má v portfóliu zahraničný obchod a podnikanie, agentúry pre rozvoj obchodu a investícií, colná správa atď.), významných obchodných komôr, audítorských firiem, bánk na podporu zahraničného obchodu, podnikateľských, zamestnávateľských asociácií a združení

Dátum: 15.5.2019

Zoznam kontaktov a webových stránok významných ekonomických štátnych inštitúcií

Kontakty na hlavné inštitúcie

Inštitúcie Bosny a Hercegoviny:

- Predsedníctvo BaH (kolektívna hlava štátu) - www.predsjednistvobih.ba
- Parlament Bosny a Hercegoviny - www.parlament.ba
- Rada ministrov BaH (celoštátna vláda) - www.vijeceministara.ba
- Ministerstvo zahraničných vecí BaH - www.mvp.gov.ba
- Ministerstvo zahraničného obchodu a ekonomických vzťahov BaH - www.mvteo.gov.ba
- Ministerstvo dopravy a komunikácií BaH - www.mkt.gov.ba
- Ministerstvo pre ľudské práva a utečencov BaH - www.mhrr.gov.ba
- Ministerstvo financií BaH - www.mft.gov.ba
- Ministerstvo bezpečnosti BaH - www.msb.gov.ba
- Ministerstvo pre občianske záležitosti BaH - www.mcp.gov.ba
- Ministerstvo spravodlivosti BaH - www.mpr.gov.ba
- Ministerstvo obrany BaH - www.mod.gov.ba
- Riaditeľstvo pre európsku integráciu - www.dei.gov.ba
- Úrad pre nepriame zdaňovanie (správca nepriamych daní v celej BaH) - www.uino.gov.ba
- Agentúra pre istenie a úverovania vývozu (obdoba CEB a EGAP) - www.iga.gov.ba
- Agentúra pre podporu zahraničných investícií BaH (obdoba SARIO) - www.fipa.gov.ba
- Agentúra pre štatistiku BaH (štátny štatistický úrad) - www.bhas.ba
- Agentúra pre štátnu službu (zabezpečuje nábor a školenie štátnych zamestnancov) - www.ads.gov.ba
- Agentúra pre reguláciu komunikácií - www.cra.ba
- Agentúra pre istenie depozitov (obdoba Fondu poistenia vkladov) - www.aod.ba
- Riaditeľstvo pre civilné letectvo (obdoba Riaditeľstvo leteckej prevádzky) - www.bhdca.gov.ba
- Riaditeľstvo pre ekonomické plánovanie - www.dep.gov.ba
- Komisia pre koncesie (povolenia na exploataciu prírodného bohatstva) - www.koncesijebih.ba
- Kontrolný úrad (obdoba Najvyššieho kontrolného úradu) - www.revizija.gov.ba
- Ústavný súd - www.ccbh.gov.ba
- Súd Bosny a Hercegoviny (jediná všeobecná súdna inštanca na celoštátnej úrovni, zaoberá sa vojnovými zločinmi, organizovaným zločinom a ďalšími významnými zločinmi) - www.sudbih.gov.ba
- Prokuratúra Bosny a Hercegoviny (pôsobí pri Súde Bosny a Hercegoviny) - www.tuzilastvobih.gov.ba
- Štátna agentúra pre vyšetrovanie a ochranu (policajný orgán, vyšetrujúci závažné trestné činy a poskytujúce ochranu svedkom) - www.sipa.gov.ba
- Hraničná polícia Bosny a Hercegoviny - www.granpol.gov.ba
- Služba pre cudzinecké záležitosti (obdoba Cudzineckej polície) - www.sps.gov.ba
- Centrálna banka - www.cbbh.gov.ba
- Ústredná volebná komisia BaH - www.izbori.ba
- Úrad ombudsmana BaH - www.ombudsmen.gov.ba
- Vonkajšia obchodná komora Bosny a Hercegoviny - www.komorabih.ba
- Agentúra pre prevenciu korupcie a koordinácie boja proti korupcii - www.apik.ba

Inštitúcie Federácie Bosny a Hercegoviny:

- Prezident FBaH - www.predsjednikfbih.gov.ba
- Vláda FBaH - www.fbihvlada.gov.ba
- Parlament FBaH - www.parlamentfbih.gov.ba
- Ministerstvo vnútra FBaH - www.fmup.gov.ba
- Ministerstvo financií FBaH - www.fmf.gov.ba
- Ministerstvo dopravy a komunikácií FBaH - www.fmpik.gov.ba

- Ministerstvo spravodlivosti FBaH - www.fmp.gov.ba
- Ministerstvo energetiky, baníctva a priemyslu FBaH - www.fmeri.gov.ba
- Ministerstvo práce a sociálnej politiky FBaH - www.fmrsp.gov.ba
- Ministerstvo pre vysídlené osoby a utečencov FBaH - www.fmroi.gov.ba
- Ministerstvo pre otázky vojnových veteránov a invalidov - FBaH www.fmbi.gov.ba
- Ministerstvo zdravotníctva FBaH - www.fmoh.gov.ba
- Ministerstvo vzdelania a vedy FBaH - www.fmon.gov.ba
- Ministerstvo kultúry a športu FBaH - www.fmks.gov.ba
- Ministerstvo obchodu FBaH - www.fmt.gov.ba
- Ministerstvo pre územné plánovanie FBaH - www.fmpu.gov.ba
- Ministerstvo poľnohospodárstva, vodohospodárstva a lesníctva FBaH - www.fmpvs.gov.ba
- Ministerstvo rozvoja, podnikania a remesiel FBaH - www.fmrpo.gov.ba
- Ministerstvo životného prostredia a cestovného ruchu FBaH - www.fmoit.gov.ba
- Centrum pre rovnosť pohlaví FBaH - www.fgenderc.com.ba
- Štatistický úrad FBaH - www.fzs.ba
- Meteorologický ústav FBaH - www.fhmzbih.gov.ba
- Ústav pre plánovanie rozvoja FBaH - www.fzzpr.gov.ba
- Agentúra pre privatizáciu FBaH - www.apf.gov.ba
- Agentúra pre bankovníctvo FBaH (vykonáva bankový dohľad na území FBaH) - www.fba.ba
- Komisia pre cenné papiere FBaH - www.komvp.gov.ba
- Register cenných papierov FBaH - www.rvp.ba
- Dozorný úrad FBaH - www.saifbih.ba
- Kancelária pre dohľad nad poisťovňami FBaH - www.nados.ba
- Hospodárska komora FBaH - www.kfbih.com
- Ústavný súd FBaH - www.ustavnisudfbih.ba
- Archív FBaH - www.arhivfbih.gov.ba
- Prokuratúra FBaH - <http://ftbih.pravosudje.ba>
- Federálny úrad civilnej ochrany FBaH - www.fbihvlada.gov.ba / fucz
- Federálny úrad pre inšpekciu FBaH (obdoba obchodnej inšpekcie a ďalších inšpektorátov) - www.fuzip.gov.ba
- Daňová správa FBaH (správa priamych daní na území FBaH) - www.pufbih.ba
- Agentúra pre štátnu službu FBaH (zaoberá sa výberom a školením štátnych zamestnancov vo FBaH) - www.adsfbih.gov.ba
- Sarajevská burza - www.sase.ba
- Riaditeľstvo ciest FBaH (správa ciest na území FBaH) - www.jpdcfbh.ba
- Dialnice FBaH (správa diaľnic na území FBaH) - www.jpautoceste.ba

Inštitúcie Republiky srbskej:

- Prezident RS - www.predsjednikrs.net
- Vláda RS (portál pre všetky ministerstvá RS a oi pre správu civilnej ochrany a gender centrum RS) - www.vladars.net
- Národné zhromaždenie RS - www.narodnaskupstinars.net
- Republikový úrad pre štatistiku (štatistický úrad RS) - www.rzs.rs.ba
- Meteorologický ústav RS - www.rhmzrs.com
- Investično-rozvojová banka RS (sprostredkováva o.i. privatizáciu štátnych podnikov) - www.irbrs.net
- Agentúra pre bankovníctvo RS (vykonáva bankový dohľad na území RS) - www.abrs.ba
- Komisia pre cenné papiere RS - www.secrs.gov.ba
- Register cenných papierov RS - www.crhovrs.org
- Hlavná služba pre revíziu verejného sektora RS (obdoba NKÚ) - www.gsr-rs.org
- Úrad pre dohľad nad poisťovňami RS - www.azors.rs.ba
- Ústavný súd RS - www.ustavnisud.org
- Archív RS - www.arhivrs.org
- Prokuratúra RS (štátne zastupiteľstvo) - <http://rt-rs.pravosudje.ba>
- Inšpektorát RS (obdoba SOI a ďalších inšpektorátov) - www.inspektorat.vladars.net

- Daňová správa RS (správa priamych daní na území RS) - www.poreskaupravars.org
- Agentúra pre štátnu službu RS (zaoberá sa výberom a školením štátnych zamestnancov vo RS) - www.adu.vladars.net
- Agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania RS - www.rars-msp.org
- Banjalucká burza - www.blberza.com
- Komisia pre koncesie RS - www.koncesije-rs.org
- Riaditeľstvo ciest RS (správa ciest na území RS) - www.putevirs.com
- Dialnice RS (správa diaľnic na území RS) - www.autoputevirs.com

Adresy významných inštitúcií

Agentúra pre podporu zahraničných investícií - FIPA (www.fipa.gov.ba)
Grbavička 4, 71000 Sarajevo

Zahranično-obchodná komora Bosny a Hercegoviny (www.komorabih.ba)
Branislava Đurđeva 10, 71000 Sarajevo

Hospodárska komora Republiky srbskej (www.komorars.ba)
Đure Daničića ½, 78000 Banja Luka

Hospodárska komora Federácie Bosny a Hercegoviny (www.kfbih.com)
Branislava Đurđeva 10, 71000 Sarajevo

Banky vo FBaH:

[BOR Banka d.d. Sarajevo](#)

Adresa: Obala Kulina Bana 18, Sarajevo

Telefon: 226 409, Fax: 472 487

E-mail: borbanka@bih.net.ba

Web: <http://www.borbanka.ba>

[Bosna Bank International d.d. Sarajevo](#)

Adresa: Trg Djece Sarajeva bb, Sarajevo

Telefon: ++38733275130

Fax: ++38733472159

E-mail: info@bbi.ba

Web: <http://www.bbi.ba>

[Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar](#)

Adresa: Kneza Branimira 2b, Mostar

Telefon: 444 202 i 033/217 284

Fax: 444 400, 444 235

E-mail: bank.bih@hypo-alpe-adria.com

Web: <http://www.hypo-alpe-adria.ba>

[Intesa Sanpaolo Banka d.d. Bosna i Hercegovina](#)

Adresa: Obala Kulina bana 9a, Sarajevo

Telefon: 497 500, Fax: 497 589

E-mail: info@intesasanpaolobanka.ba

Web: <http://www.intesasanpaolobanka.ba>

[Investiciono-komercijalna banka d.d. Zenica](#)

Adresa: Trg BiH 1, Zenica

Telefon: 401 915, 401 850 Fax: 417 022

E-mail: ikbsejo@ikbze.com.ba

Web: <http://www.ikbze.com.ba/>

[Komercijalno-investiciona banka d.d. V.Kladuša](#)

**MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Adresa: Ibrahima Mržljaka 3, V. Kladuša
Telefon: 771 253, 771 654 Fax: 772 416
E-mail: kibbanka@bih.net.ba
Web: <http://www.kib-banka.com.ba>

[MOJA BANKA DD](#)

Adresa: Trg međunarodnog prijateljstva 25, Sarajevo
Telefon: 720 070 Fax: 720 100
E-mail: moja-banka@moja-banka.ba
Web: <http://www.mojabanka.ba>

[NLB Banka d.d.](#)

Adresa: Maršala Tita 34 Tuzla
Telefon: 035/ 259 259, Fax: 035/ 302-802
E-mail: info@nlb.ba
Web: <http://www.nlb.ba>

[Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo](#)

Adresa: Alipašina 6 Sarajevo
Telefon: 277 700, 277 708, Fax: 210 360, 664 175
E-mail: pbscba22@bih.net.ba

[ProCredit Bank Sarajevo](#)

Adresa: Franca Lehara bb, Sarajevo
Telefon: 250 950, Fax: 250 971
E-mail: info@procreditbank.ba
Web: <http://www.procreditbank.ba>

[Raiffeisen Bank d.d. BiH](#)

Adresa: Zmaja od Bosne bb, Sarajevo
Telefon: 440 272, 442 964, 214 900
Fax: 213 851, 214 900
E-mail: info.rbbh@rbb-sarajevo.raiffeisen.at
Web: <http://www.raiffeisenbank.ba>

[Razvojna banka Federacije BiH](#)

Adresa: Igmanska 1, Sarajevo
Telefon: 277 900, 277 902, Fax: 668 952
E-mail: info@ibf-bih.ba
Web: <http://www.ibf-bih.ba/>

[Sparkasse Bank dd](#)

Adresa: Zmaja od Bosne 7
Telefon: 033/ 280 300, Fax: 033/ 280 230
E-mail: info@sparkasse.ba
Web: <http://www.sparkasse.ba>

[Ziraat Bank BH d.d.](#)

Adresa: Dženića Čikma 2, Sarajevo
Telefon: 564 100, Fax: 564 101
E-mail: info@ziraatbosnia.com
Web: <http://www.ziraatbosnia.com>

[UniCredit Bank d.d. Mostar](#)

Adresa: Kardinala Štepinca bb, Mostar
Telefon: 036 312 112, Fax: 036 312 116

**MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

E-mail: info@unicreditgroup.ba
Web: <http://www.unicreditbank.ba>

[Union banka d.d. Sarajevo](#)

Adresa: Dubrovačka 6, Sarajevo
Telefon: 219 471, 219 472, 219 473, Fax: 219 471, 219 472, 219 473
E-mail: unionban@bih.net.ba
Web: <http://www.unionbak.ba>

[Vakufska banka d.d. Sarajevo](#)

Adresa: M.Tita 13, Sarajevo
Telefon: 280 100, Fax: 663 399
E-mail: vakufska@vakuba.ba
Web: <http://www.vakuba.ba>

[Sberbank BH d.d.](#)

Adresa: Fra Anđela Zvizdovića 1, Sarajevo
Telefon: 295 600, 295 601, Fax: 295 603
E-mail: info@sberbank.ba
Web: <http://www.sberbank.ba>

Banky v RS:

Balkan Investment Bank a.d. Banja Luka
Aleja Svetog Save 61
Phone: 051/245-111, Fax: 051/245-145
Web: www.bib.ba

Bobar banka a.d. Bijeljina
Njegoševa 1
Phone: 055/233-300, Fax: 055/233-301
Web: www.bobarbanka.com

NLB razvojna banka a.d. Banja Luka
Milana Tepića 4
Phone: 051/221-610, Fax: 051/221-623
Web: www.nlbrazvojnabanka.com

SBERBANK a.d. Banja Luka
Jevrejska 71
Phone 051/241-100, Fax: 051/213-391
Web: www.sberbank-bl.ba

Hypo Alpe-Adria Bank a.d. Banja Luka
Aleja Svetog Save 13
Phone: 051/336-500, Fax: 051/336-518
Web: www.hypo-alpe-adria.rs.ba

Komercijalna banka a.d. Banja Luka
Veselina Masleše 6
Phone 051/244-701, Fax: 051/244-710
Web: www.kombank-bl.com

NOVA BANKA AD BANJA LUKA
Kralja Alfonsa XIII 37a
Phone: 051/333-300, Fax: 051/217-256
Web: www.novabanka.com

MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

UniCredit Bank a.d. Banja Luka
Marije Bursać 7
Phone: 051/243-200, Fax:051/212-830
Web: www.unicreditbank-bl.ba

Pavlović International Bank a.d. Bijeljina
Karađorđeva 1
Phone: 055/232-300, Fax:055/232-301
Web: www.pavlovic-banka.com

MF banka a.d. Banja Luka
Vase Pelagića 22
Phone: 051/21-400, Fax:051/231-432
Web: www.mfbanka.com